

ЗВ'ЯЗАНЫЯ АДНОЙ

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар. «СГ».)

Але, заўважу, прафілактыку інтэрнэт-залежнасці трэба пачынаць з ранняга ўзросту, бо часта самі бацькі, не ўсведамляючы гэтага, прывучаюць дзяцей бавіць час у інтэрнэце: маўляў, так нам прасцей, спакойней, дзеці як быццам занятыя.

Нагадаю: калі дзіцяці 5–7 гадоў, яму дазваляецца прабыць за камп'ютарам не больш чым 7–10 хвілін у дзень, ад 7 да 12 гадоў — 30 хвілін, 12–14-гадовым падлеткам варта знаходзіцца за камп'ютарам не больш чым 1 гадзіну, 14–17-гадовым — 1,5 гадзіны.

Настасся ГРЫНКЕВІЧ: — Думаю, у большасці райцэнтраў такая ж сітуацыя: паўсюдна ёсць мабільная сувязь, на кожную сям'ю прыпадае мінімум адзін камп'ютар. Нават калі браць маіх вучняў-пяцікласнікаў (я іх класны кіраўнік), каля 70% прыходзяць на ўрокі з планшэтамі. Лічу, гэта ў першую чаргу віна бацькоў. Напэўна ж, ім прасцей даць дзіцяці планшэт: няхай лепш на перапынках чытае ці гуляе, чым па калідорах беге, а то яшчэ нос разаб'е... Праўда, з агрэсіяй, нежаданнем вучыцца, пагаршэннем стасункаў з іншымі людзьмі з-за інтэрнэт-залежнасці я ў сваёй практыцы не сутыкалася. Але, мяркую, трывогу трэба быць ужо тады, калі ў падлетка няма іншых заняткаў і інтарэсаў, акрамя інтэрнэту.

Маргарыта ПРАХІНА: — Я не спыталася б абвінавачваць у недаглядзе ўсіх бацькоў: многія проста не ведаюць пра небяспеку інтэрнэту ці схільныя яе недаацэньваць. Мяркую, трэба праводзіць асветніцкую работу найперш з бацькамі, каб яны разумелі, пры якіх абставінах іх дзеці могуць трапіць у групу рызыкі інтэрнэт-залежнасці. Паводле нашых апытанняў, 98% дзяцей сядзяць у сацыяльных сетках. Але ж не ўсе яны стануць залежнымі...

Наталля ЛІТВІНКА: — Безумоўна. Для мяне, як для мамы падлетка, гэтае пытанне таксама актуальнае. У найбольшай ступені да інтэрнэт-залежнасці схільныя тыя ж дзеці, якія падпадаюць пад усе іншыя залежнасці — алкагольную, наркатычную, харчовую і г. д. Тут адыгрываюць сваю ролю і спадчынныя фактары, і сацыяльнае становішча сям'і, і эмацыянальны стан дзіцяці, і хранічны недахоп здаровых яркіх уражанняў. Проста менавіта ў падлеткавым узросце гэта рызыка павялічваецца для ўсіх з-за няўстойлівасці, няспеласці псіхікі.

Віртуальнасць з наступствамі

— **Занятасць на працы, недахоп часу, сіл, грошай — усё гэта павінна адзіць на адзін план, калі гаворка ідзе пра адказнасць. Якімі канкрэтнымі непрыемнасцямі можа адгукнуцца бескантрольнае знаходжанне дзяцей у інтэрнэце?**

Ганна СТРАЛКОВА: — На жаль, пра адказнасць за словы і ўчынкi, здзейсненыя падлеткам ў сеціве, бацькі часта даведваюцца постфактум, праз тэлефонны званок супрацоўнікаў міліцыі, альбо праз атрыманне іскавай заявы аб кампенсаций матэрыяльнай або маральнай шкоды, нанесенай неабдуманымі дзеяннямі падлетка. Найбольш часта да адказнасці інтэрнэт-карыстальнікаў прыцягваюць за паклёп і абразу. Паклёп — гэта распаўсюджванне лжывых звестак, якія ганьбяць гонар і годнасць іншага чалавека, абразы — прыніжэнне гонару і годнасці чалавека ў грубай (неабавязкова нецэнзурнай) форме. Напэўна, усе чулі, што гэтыя дзеянні цягнуць за сабой адміністрацыйную адказнасць (як, скажам, пераход вуліцы ў ненаалежны месцы). Але паклёп і абразы, здзейсненыя праз інтэрнэт, падпадаюць пад крымінальную

Псіхолаг Мінскага гарадскога дзіцячага псіхіятрычнага дыспансера Наталля ЛІТВІНКА.

адказнасць! Пакідаючы абразлівыя каментарыі пад артыкуламі альбо запісы ў сацыяльных сетках, далёка не ўсе падлеткі разумеюць, што віртуальная прастора — гэта публічнае месца, фактычна СМІ і што запісы ўбачыць неабмежаванае кола людзей. Так, гэтыя дзеянні не нясуць вялікай грамадскай небяспекі, і калі мы гаворым пра падлетка да 18 гадоў, то ён не сядзе ў турму, а, хутчэй за ўсё, атрымае штраф (максимальны — да 2,6 млн рублёў) у выпадку калі мае самастойны заробак, альбо арышт. Але крымінальная адказнасць — гэта пляма на ўсё

Інтэрнэт — абсалютна такі ж самы свет, толькі не фізічны, а віртуальны, і ў ім таксама ёсць бяспечныя месцы, дзе можна спакойна хадзіць і гуляць. А ёсць «дзядзькі з цукеркамі» і страшныя рэчы.

жыццё. У 15–16 гадоў мала хто з падлеткаў задумваецца, але пазней з-за гэтага для іх будуць «адрэзаны» пэўныя магчымасці... Другі бок медаля — прыцягненне да грамадзянскай прававой адказнасці, гэта значыць, пэўныя матэрыяльныя абавязкі, якія складаюцца на бацькоў (да 14 гадоў падлетка) альбо на дзіця (ад 14 да 18 гадоў). У выпадку, калі ў нясталай асобы ва ўзросце ад 14 да 18 гадоў адсутнічаюць самастойныя сродкі альбо маёмасць, дастатковых для кампенсаций шкоды, шкода мусіць быць кампенсавана бацькамі.

Але на паклёпе і абразе Крымінальны кодэкс не заканчваецца. Адказнасць інтэрнэт-карыстальнікам давядзецца несці, напрыклад, за парушэнне тайны перапіскі (для гэтага дастаткова факта ўзлону чужога акаўнта), распаўсюджванне звестак, якія складаюць асабістую ці сямейную тайну чалавека.

Павел БАГУШЭВІЧ: — Асабіста мне не часта даводзілася сутыкацца з «тролямі», якія адкрываюць ці ўскосна правакуюць іншых на агрэсію ці эмацыянальныя выказванні. Як правіла, падобныя баталіі разгортваюцца ў сацыяльных сетках. Я да гэтага стаўлюся не тое каб з недаверам — хутчэй, з усмешкай: як можна ўсур'ёз успрымаць падбурванне ў пісьмовым выглядзе, калі ўсё гэта невядома кім напісана? Хіба гэта тая асоба, да меркавання якой варта прыслухоўвацца? Часам, натуральна, падмывае рэзка адказаць — напрыклад, калі мноства людзей абмяркоўваюць твой любімы футбольны клуб і калі ты ведаеш, хто стаіць за канкрэтным каментарыем. Але і тады стрымліваўся. Асабіста мне нескладана кантраляваць сябе ў працэсе інтэрнэт-перапіскі — напэўна, таму, што ўсё гэта

Старшыня праўлення ГА «Дзеці — не для насілля» Маргарыта ПРАХІНА.

ўспрымаю як гульню, а не сур'ёзныя спрэчкі аб сэнсе быцця.

— **Калега, маці траіх дзяцей, распавяла даволі распаўсюджаны выпадак: на дачы летам дачка 12 гадоў з кімсьці дамаўляецца па тэлефоне, што пойдзе катацца на веласіпедах. Добра, што ў маці ёсць звычка ўдакладняць, хто тэлефануе. Аказваецца, на прагулку старэйшых дзяцей запрасіў дарослы, з якім яны нядаўна пазнаёміліся ў сацсетках і бачыліся жывуцом літаральна адзін раз...**

Таяцяна КУРБАТ: — Добра, што мама, у прынцыпе, цікавіцца такімі рэчамі. Па нашых звестках, 70% дзяцей ва ўзросце 9–10 гадоў прысутнічаюць у сеціве без мінімальнага бацькоўскага нагляду. І чым старэйшае дзіця, тым менш бацькі яго кантралююць, што карэнным чынам няправільна. Як тут ужо ўзгад-

валі, пачынаюць адукацыю трэба не з дзяцей, а з бацькоў, бо гэта вельмі істотная група рызыкі. Статыстыка сведчыць: дарослыя ва ўзросце 35+, на жаль, валодаюць асноўнымі правіламі паводзін у інтэрнэце менш за сваіх дзяцей. Самае памылковае, што могуць зрабіць бацькі, — пачаць іх абмяжоўваць. У такім выпадку ў падлеткаў адразу ўзнікае ўнутраны пратэст і жаданне зрабіць наадварот. Трэба павышаць ступень даверу да бацькоў — толькі тады дзіця будзе расказваць пра ўсё, што з ім адбываецца не толькі ў рэальным, але і ў віртуальным жыцці.

Маргарыта ПРАХІНА: — Мы праводзілі апытанне амаль 500 падлеткаў па Мінску і Мінскай вобласці і высветлілі, што каля 40% іх стасуюцца ў сеціве з незнаёмымі людзьмі або з тымі, каго ведаюць толькі праз інтэрнэт, — фактычна, тымі ж незнаёмымі. Больш за палову падлеткаў гаварылі аб тым, што сустракаліся з віртуальнымі сябрамі ў рэальнасці, і, разам з тым, 35% апытаных адзначалі, што гэтыя сябры не адпавядалі таму, як яны апісвалі сябе ў інтэрнэце. Таму цягам ужо 6 гадоў падчас заняткаў з падлеткамі мы стараемся

Настаўніца матэматыкі і інфарматыкі слускай гімназіі № 1 Настасся ГРЫНКЕВІЧ.

тлумачыць, якая ёсць небяспека і якія наступствы можа выклікаць той ці іншы ўчынак.

Павел БАГУШЭВІЧ: — За ўсіх казаць не магу, але да мяне ў інтэрнэце абсалютна незнаёмыя людзі ніякай цікавасці не праяўлялі, як і я да іх. У віртуальнасці стасуюцца не проста з людзьмі, з якімі знаёмы, а з пэўным колам сяброў. Бацькі і настаўнікі яшчэ ў дзяцінстве навучылі таму, што не ўсе людзі, якія праяўляюць да цябе цікавасць, добрыя і жадаюць табе ўсяго найлепшага. Гэта як растлумачыць малому: незнаёмы дзядзька можа падысці з цукеркай, але браць яе не трэба. Інтэрнэт — абсалютна такі ж самы свет, толькі не фізічны, а віртуальны, і ў ім таксама ёсць бяспечныя месцы, дзе можна спакойна хадзіць і гуляць. А ёсць «дзядзькі з цукеркамі» і страшныя рэчы.

Адвакат юрыдычнай кансультацыі № 2 Ленінскага раёна сталіцы Ганна СТРАЛКОВА.

страх для дзіцяці. Добра, калі праблему ўдаецца вырашыць. Але ж былі выпадкі, напрыклад, у Расіі, калі даходзіла да суіцыду. Спецыялісты ўпраўлення «К», з якімі мы супрацоўнічалі, адзначалі, што можна звярнуцца з заявай у міліцыю, але многія бацькі гэтага не робяць...

Ганна СТРАЛКОВА: — Тут трэба ўлічваць чалавечы фактар. Часам супрацоўнікам праваахоўных органаў, якія заняты раскрыццём сур'ёзных злачынстваў, падаецца, што не варта марнаваць час на дзіцячае свавольства. Чым больш напорыста і настойліва будучы дзейнічаць у такім выпадку бацькі, тым хутчэй справа зрушыцца. З дапамогай Упраўлення «К» можна зрабіць зварот нават у іншую дзяржаву, калі сервер размешчаны на яе тэрыторыі, і адміністратар сайта паведамаць, з якога IP-адреса было адпраўлена тое ці іншае паведамленне або на каго зарэгістраваны пэўны сайт. Праўда, на жаль, гэта справа — не хуткая. Толькі ў кіно зладзеяў вылічваюць за гадзіну. Насамрэч спатрэбіцца не адзін месяц і вялікі запас нерваў. Гэта адзіны цывілізаваны спосаб, у тым ліку для таго, каб потым самому не даваць тлумачэнні ў міліцыю ў стане падазронага ці абвінавачанага.

Наталля ЛІТВІНКА: — Хацелася б нагадаць і пра псіхалагічную дапамогу, якую могуць атрымаць бацькі і дзеці, пазваніўшы на тэлефон даверу (017) 246 03 03. Калі спатрэбіцца, дзяжурны таксама падкажуць тэлефон «гарачай лініі» МУС для ахвяр насілля і пракансультуюць, да якіх спецыялістаў яшчэ можна звярнуцца. У тым ліку і па псіхалагічную, і па медыкаментозную дапамогу. У многіх цэнтрах пазашкольнай працы, тэрытарыяльных сацыяльна-педагагічных цэнтрах паступова ствараюцца спецыяльныя «пакоі апытання», бо для некаторых падлеткаў цяжка і страшна звяртацца ў міліцыю, публічна агучыць свае праблемы.

Статыстыка сведчыць: дарослыя ва ўзросце 35+, на жаль, валодаюць асноўнымі правіламі паводзін у інтэрнэце менш за сваіх дзяцей. Самае памылковае, што могуць зрабіць бацькі, — пачаць іх абмяжоўваць.

Настасся ГРЫНКЕВІЧ: — Думаю, пэўныя меры павінны прымаць і педагогі, асабліва класныя кіраўнікі. Дзеці ж праводзяць паўдня ў школе, таму хто, як не класны кіраўнік, бачыць і можа ўплываць на іх паводзіны? Была сітуацыя: у групе 10-га класа ў сацсетках вывесілі агульную фатаграфію класа, дзе адной дзяўчыне замалывалі твар. Натуральна,